

20. febrúar 2015

Til nefndasviðs Alþingis.

Óskað var umsagnar Þjóðminjasafns Íslands um frumvarp til laga um náttúrupassa (heildarlög), 455. mál.

Um allt land eru merkar menningarminjar, sem eru mikilvægur hluti þess umhverfis sem er að finna í náttúru Íslands.

Í 4. gr. frumvarps til laga um náttúrupassa er tilgreint að "Allir ferðamannastaðir í eigu eða umsjón opinberra aðila eiga sjálfkrafa aðild að náttúrupassa." Undirstrika þarf að menningarminjar eru hluti af umhverfi náttúru Íslands, enda hafa þeir aðdráttarafli fyrir ferðamenn vegna sögu þeirra og minjagildis. Því er mikilvægt að menningarminjar séu taldar til ferðamannastaða sem eiga aðild að náttúrupassa. Í húsasafni Þjóðminjasafns Íslands er að finna yfir 40 hús sem eru í opinberri eigu og varðveitt eru vegna menningarsögulegs mikilvægis þeirra. Um er að ræða friðaðar þjóðminjar í umhverfinu (<http://www.thjodminjasafn.is/minjar-og-rannsoknir/husasafn/>). Þess má geta að til stendur að tilnefna hluta þessara sögustaða á heimsminjaskrá UNESCO (sjá www.heimsminjar.is). Þar er veitt þjónusta til gesta, m.a. leiðsögn og aðgengi að húsunum, og sýningum sem þar hafa verið settar upp. Oftar en ekki er um að ræða samstarf við sveitarfélögin varðandi rekstur safna í húsunum og svæðunum, s.s. að Glaumbæ í Skagafirði, í Laufási í Eyjafirði og á Grenjaðarstað. Sum húsanna eru staðsett í markverðu menningarlandslagi, s.s. Þverá í Laxárdal, Núpsstaður og Keldur á Rangárvöllum. Gera verður ráð fyrir að áfram verði greiddur aðgangseyrir að þessum stöðum vegna þeirrar þjónustu sem þar er veitt.

Allir þessir opinberu staðir eru mikilvægir viðkomustaðir ferðamanna þar sem gera verður ráð fyrir vandaðri uppbyggingu innviða. Flestir eru áfangastaðir leiða sem tengjast öðrum náttúruperlum. Áriðandi er að gæði séu höfð að leiðarljósi við uppbyggingu hvers kyns innviða og að mannvirki hæfi viðkomandi umhverfi (sjá Menningarstefnu í mannvirkjagerð (<http://www.menntamalaraduneyti.is/frettir/forsidugreinar/nr/8144>)). Til verndunar viðkvæmu umhverfi og menningarminjum þarf að huga því að dreifa álagi af völdum ferðamanna með skipulagðri stýringu, s.s. með merkingum, staðsetningu þjónustu og stígagerð.

Þar sem markmið lagafrumvarpsins er að stuðla að verndun náttúru Íslands er umhugsunarvert hvort ekki væri rétt að Umhverfisstofnun annaðist umsýslu náttúrupassans og í því skyni yrði landvarsla eflað samhliða eftirliti. Þannig megi ná markmiðum um umhverfis- og menningarminjavernd í náttúru Íslands í ríkara mæli. Skoða þarf hvernig samstarf við Minjastofnun Íslands yrði háttað, sem fer með lögbundið hlutverk á sviði varðveislu menningarminja. Til þess að heildarsýn megi nást í þessum málaflokki er mikilvægt að lög um náttúrupassa séu í samræmi við lög um náttúru- og menningarminjavernd, sem og gæði uppbyggingar innviða, þannig að ná megi markmiðum

um sjálfbærni á sviði ferðaþjónustu. Þar fari saman verndun og nýting til farsællar framþróunar á því sviði sem og atvinnugreinarinnar sjálfrar.

Huga þarf að því með skipulegum hætti hvernig frumvarp til laga um náttúrupassa geti orðið til þess að dreifa betur álagi ferðamanna um landið og þannig minnka áníðslu á viðkvæm svæði í því skyni að markmið um verndun náttúru Íslands náist í reynd.

Virðingarfyllst f.h. Þjóðminjasafns Íslands,
Margrét Hallgrímsdóttir
Þjóðminjavörður